

forast í tunlum vesturum og í Eiðisvatn. Í aðrar mátar var ætlanin ikki broytt. Tað snúði seg framvegis um at gera tvær byrgingar við Eiðisvatn og seta øki, ið nú liggja sum frið náttúra, undir vatn. Hesi økini eru um 50 ha. til viddar, t.e. 500.000 m² — svarandi til 1.000 grundstykki.

Friðingarnevndin helt til fast við sína fyrri avgerð og viðmerkti, at «økini, sum útbýggingin av vatnorkuni í Eysturoy fevnir yvir, eru sermerkt og søgulig landslog við sermerktari náttúru, við vøtnum, áum og fossum, sum verða at broytast munandi ella fara fyrri skeyti, um ætlaða útbýggingin verður framd. Nevndin kann sostatt ikki ganga umsóknini á móti.»

Tá friðingarnevndin fekk frágreiðingina frá VKI, fekk hon hópin av upplýsingum, um hvørji árin ætlaða SEV-útbýggingin kund roknast við at fáa á náttúru og umhvørvi í Norður-Eysturoy. Her varð vist á tær ivasomu ávirkanir, ið tann fullfórda ætlanin fór at fáa á plantuliv, fuglaliv, fiskalivsmøguleikar og fiskaalivsmøguleikar.

Friðingarnevndin visti á allar hesar umhvørvisliga ivasomu ávirkanir, ið so sannliga eru nóg nógvar og álvarsligar til at nokta fyrri, at ætlanin verður framd.

Men nevndin sýtir til endans í úrskurði sínum at geva loyvi út frá meira estetiskum náttúruverndarsjónarmiðum, eins og nevndin hevði gørt tað báðar ferðirnar frammanundan.

Longu mánað eftir at friðingarnevndin hevði gørt sín úrskurð og á triðja sinni hevði sýtt fyrri at geva loyvi, gav Yvriðingarnevndin í sínum úrskurði 30. desember 1983 SEV loyvi til at fara undir vatnútbýggingina á Eiði.

Yvriðingarnevndin sigur ja

«Tað er metingin hjá yvriðingarnevndini, at t.d. bygging av kola- og/ella diesilverkum í stóran stíl kemur at fáa álvarsligari ávirkan á náttúru og umhvørvi enn ein skilagóð útbýgging av vatnorkuni. Við skilagóðari útbýgging verður ikki bert hugsað um, hvar ein útbýgging fer fram, men eisini á hvønn hátt, soleiðis at ikki bert verður hugsað um at fáa mest móguliga orku úr einum ávisum øki, men útbýggingin eigur at fara fram á ein slíkan hátt, at hon skaðar náttúru og umhvørvi sum minst.»

Fyri at tryggja, at útbýggingin skaðar náttúru

og umhvørvi sum minst, leggur Yvriðingarnevndin hesar treytir við loyvinum.

1. Bygningar, byrgingar, vegin og annað, sum sæst, eiga at verða gjørd á ein hátt, sum fellur so væl inn í landslagið sum gjørligt.

2. SEV átkur sær at bera so í bandi, at vatnstøðan í Eiðisvatni aftaná útbýggingina broyrist minst móguligt.

3. Lendið við Argisá verður ikki sett undir vatn fyrr enn fornfrøðisligar rannsóknir eru gjørdar. SEV ber kostnaðin av hesum rannsóknum.

4. Álagt verður SEV at skapa nýggjar gýtingarmøguleikar fyrri vatnssilini í Eiðisvatni í samráð við Fiskirannsóknarstovuna og Føroya Silaveiðifelag. Møguligar ósemjur verða at avgera av friðingarnevndini fyrri Eysturoyar sýslu viðkæruð til yvriðingarnevndina, ið hevur endaligu avgerðina.

5. Álagt verður SEV, um tað visir seg, at gýtingarmøguleikar hjá sjósilum í Trogará fara fyrri skeyti, at gera tiltøk til at bota um hetta í samráð við Fiskirannsóknarstovuna og Føroya Silaveiðifelag. Møguligar ósemjur verða at avgera av friðingarnevndini fyrri Eysturoyar sýslu viðkæruð til yvriðingarnevndina, ið hevur endaligu avgerðina.

6. Álagt verður SEV at syrgja fyrri at Stóra í Funningi framyvir fær eina hóskaði vatnføring sambært reglum, sum verða ásett av friðingarmyndugleikunum.

7. Um kortini gýtingarmøguleikarnir hjá sjósilum í Stóra í Funningi fara fyrri skeytið er sama galdandi fyrri Trogará.

8. Álagt verður SEV at bera kostnaðin av framhaldandi livfrøðiligum kanningum av Funningsfjörði.

Einkisverdar treytir

At Yvriðingarnevndin gav hetta loyvi, hevur FNU ongantíð skilt. At hægsti náttúru friðingarmyndugleikin her á landi letur slíkt náttúruspell fara fram, kann FNU ikki fáa seg til at ganga undir. Og við treytum, ið eru einkisverdar, so lítiðsigandi tær eru.

Ti longu frá byrjan var heldur einki, ið bendi á, at vatnorkuútbýggingin var skilagóð, hvørki tekniskt ella búskaparliga, og sæð í

mun tiln áttúru og umhvørvi ætlanin óðamannaverk.

I samandrátinum — februar 1982 — frá Orkuráðnum av ummæli tess um vatnorkuútbýggingar hjá SEV verður fleiri ferðir vist á, at búskaparliga skulu serliga umstøður vra, um vatnorkuútbýggingin skal loysa seg fram um aðrar orkuútbýggingarætlanir. Og at tær krevja minni lög enn vatnorkuútbýggingarætlanin.

Yvriðingarnevndin kveistrar tó hesi ummæli til viks við orðunum: «bygging av kola- og/ella diesilverkum í stóran stíl kemur at fáa álvarsligari ávirkan á náttúru og umhvørvi enn ein skilagóð útbýgging av vatnorkuni.»

Aftan á at Veðranes-ætlanin av álvara kom fram 1. januar/febru. vistu kanningarnar frá Orkuráðnum/A.B.Berdal A/SELAM á sumri 1984, at ætlaða og loyvda vatnorkuútbýggingin hjá SEV/HØJGAARD & SCHULTZ A/S var hvørki skilagóð tekniskt ella búskaparliga.

Kanningarnar vórðu bert gjørdar ímillum loyvdu Eiði 1 & 3 og so nevndu Veðranesætlanina, og tíverri ikki av hvør vatnorkuútbýgging í Norður-Eysturoy er tann skilabesta — eisini umhvørvisliga.

Men kortini avduka kanningarnar, at loyvda ætlanin Eiði 1 & 3 er langt frá skilagóð. Alt samanumtikið er orðingin rættiliga bersøgd:

«... hvørki... lønar tað seg at fara undri.»

«... tað móguliga kann løna seg at fara undir partar av nevndu projektum.»

Siðan verður sagt: «Prejektíð Eiði C við 16 km² avfallsøki er tað frægasta frá einum tekniskum og figgarligum sjónarmiði. Hetta projekt kann byggjast við røttum lutfalli millum vatn- og turbinustøddir. Ampin er tó, at framleiðslan bert verður 12,3 GWh/ár, svarandi til 1,5% av samlaðu orkunýtsluni í Føroyum.

Og — kann FNU skoyta uppi — Eiðisvatn

verður eisini fullskemt við hesi ætlan.

Orkuráðið/A.B.Berdal A/S/ELAM gera siðan metingar og útrokningar av, hvørjir partar av samlaðu vatnorkuútbýggingini — Eiði 1 & 3 og Veðranes — ið kunnu móguliga loysa seg, og finna fram til eina útbýggingarætlan, ið verður nevnd Eiði C (+D) + Veðranes II B.

Henda ætlan gevur eins nógva orku og loyvda Eiði 1 & 3 við væl minni kostnaði, men FNU kann kortini ikki taka undir við hesi loysn, tí hon oyðir eins væl og loyvda ætlanin Eiðisvatn og umhvørvið og vatnið.

Ætlan SEV's skeiv

Men ætlanin gevur eina ábending um, at vatnorkuútbýggingarætlanin HØJGAARD & SCHULTZ A/S/SEV í sínum grundsjónarmiði er skeiv. Henda óðisliga ætlanin, ið savnar alt vatn í Norður-eysturoy og Vágum í nakrar ovurstórar hyljar stutt upp frá sjóvarmála, 100 — 130 m, fyrri har at brúka fallorkuna.

Eiði C + Veðranes II B visa greitt, at biligari vatnorka fæst úr upp á seg smærri og hægri liggjandi vatngoymslur.

Veruligar kanningar av, hvørjir móguleikar eru fyrri slíkum vatnorkuútbýggingum í Norður-Eysturoy, eru tíverri als ikki gjørdar eftir tí, ið fram er komið, og Orkuráðið/A.B.Berdal A/S/ELAM tykjað ikki hava havt móguleika út frá setningi sínum at gera slíkar kanningar.

I skrivi sínum, 29.10.84, til Føroya landsstýri visir Orkuráðið — tó rættiliga varisliga — á, at slíkar kanningar áttu at verið gjørdar fyrri Norður-Eysturoy eins og á Veðranesleiðini, men tað sum um Orkuráðið ikki torir at siga bart út, at hetta átti at verið gjørt, áðrenn farið verður undir Eiðisvatns-útbýggingina.

Motor á Sundi

Føroya náttúru- og umhvørvisverndartelag er ikki í iva um, at hesar

kanningar áttu at verið kravdar, og at Yvriðingarnevndin so skjótt sum Berdal-kanningin lá fyrri átti at tikið loyvið, ið varð givið seinast í 1983, aftur — ella ið hvussu so er, sýtt SEV at farið undir vatnorkuútbýggingina, fyrr enn hesar kanningar vóru framdar.

FNU vendi sær tí longu 14. september 1984 til Yvriðingarnevndina við umbøn um at taka loyvið aftur.

Einki átti at forðað Yvriðingarnevndini í at tikiðslíka avgerð. Tað verður greitt gørt vart við í frágreiðingini frá Orkuráðnum/A.B.Berdal A/S/ELAM, at SEV eigur fyrst av øllum at seta nýggjan motor upp á Sundi, og slík uppseting skuldi givið neyðugu tíðina at gørt kanningarnar, úttan at úrslitið av sær sjálvum bar í sær, at vit finga bygging av kola- og/ella diesilverkum í stóran stíl.

At oyða Eiðisvatn fyrri lítið og lætt kann ikki vera nakað mál í sær sjálvum.

Niðurstøða SEV's

Onnur orsök at taka loyvið aftur er rættiliga greið at finna í orðingini frá SEV um kanningarnar sum Orkuráðið/A.B.Berdal A/S/ELAM hava gørt. Har verður sagt: «SEV-stýrið tekur til eftirtektar niðurstøðuna í frágreiðingini har sagt verður:

Tekniskt og búskaparliga hollasta loysnin er Eiði C. Veðranes II B hevur eisini búskaparligar fyrimunir, men eigur bert at vera fram um reguleringstrupulleikarnir verða loystir. Framleiðslu- og reguleringskapaciteturin eigur at vera øktur aðrastaðni í vatnorkuskipanini.

Stýrið metir tí, at rætta loysnin framvegis er at byra við Eiði 1, bygt soleiðis at haldaðst kann fram við upprunligu ætlanini á vestursíðuni á Eysturoynni ella við øðrum móguleikum.

Byggingnevnd verður sett at tókenna byggjætlanir og arbeiðsgongd.»

Henda stuttordaða niðurstøða hjá SEV er ræðandi samanborin við frágreiðingina frá Orkuráðnum/A.B.Berdal A/S/ELAM og sæð í mun til loyvið, ið SEV fekk frá Yvriðingarnevndini, og tað er einki, ið bendir á, at SEV ætlar at fylgja teimum treytum, ið Yvriðingarnevndin hevur sett, so lítillsverdar tær tó mugu haldaðst at vera.

átti at fingið Yvriðingarnevndina til at umhuga givna loyvið rættiliga álvarsliga, tí niðurstøðan hjá SEV-stýrinum og gongdin higartil í málinum bera greitt boð um, at næsta stig í vatnorkuútbýggingini verða Vágur, og tað er einki í loyvi Yvriðingarnevndarinnar til Eiði 1 & 3, ið ikki lættliga kann nýtast í avskrift, tá loyvi skal gevast til ætlan SEV's í Vágum.

Gaman í hevur landsstýrið ikki givið SEV loyvi at fara undir vatnorkuútbýgging í Vágum, men við skrivi landsstýrisins, 07.11.84, fyriliggjandi, oman á tær higartil gjørdur kanningar og teirra úrslit, so skal landsstýrið nýta «ósakligar» grundir til at sýta SEV loyvi at fara undir vatnorkuútbýgging í Vágum, um SEV biður um slíkt loyvi.

At slík umsókn kemur fra SEV er eyðvitað.

Stýrið hevur tó drigið samanum, at «framleiðslu- og reguleringskapaciteturin eigur at verða øktur aðrastaðni í vatnorkuskipanini.»

Og væl man SEV fara at duga at tala fyrri, um vatnorkuútbýggingin hjá teimum nú vrður steðgað, so verður SEV forðað í at vinna teir tekniskt og búskaparliga stóru fyrimurnar av framhaldandi útbýggingini.

Og valla man nokur av teimum víðaru útbýggingunum upp á seg vera dýrari enn hon, ið nú so smátt er farið undir.

At hon er ein skomm — tekniskt og búskaparliga — nýttist ikki at verið sòk, ið orkymlaði FNU.

Men at hon um somu tíð er ein skomm umhvørvisliga og náttúrufríðingarlaga, og at tær fyristandandi útbýggingarnar í Vágum og Norður-Streymoy ikki eru tað minni, eru sòk, ið Føroya náttúru- og umhvørvisverndartelag ikki hevur vant seg við og ei heldur vil venja seg við.

Føroya Náttúru- og umhvørvisverndartelag
14.01.85.

ÚTSTOYT
Esmar Simonsen
3813 Fuglafjørður